

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 465/2023-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátkou Mgr. Vandou Durbákovou, Krivá 23, Košice, proti postupu Mestského súdu Košice (pôvodne Okresný súd Košice I) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 Em 1/2022 a jeho uznesení č. k. 11 Em 1/2021 z 3. mája 2022 a proti postupu Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 8 CoP 243/2022 a jeho uznesení č. k. 8 CoP 243/2022-212 z 31. marca 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 16. júna 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na rovnosť v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), svojho základného práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru postupom Mestského súdu Košice (pôvodne Okresný súd Košice I) (ďalej len „okresný súd“) a postupom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaniach označených v záhlaví tohto uznesenia a ich označenými uzneseniami. Uznesenia navrhuje zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a priznať jej finančné zadosťučinenie vo výške 5 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že rozsudkom okresného súdu č. k. 18 P 16/2019 z 3. júna 2020 bolo manželstvo sťažovateľky a [REDAKOVANÉ] rozvedené a maloletá [REDAKOVANÁ] bola zverená do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov. Zo strany otca bolo určené výživné vo výške 200 eur. Sťažovateľka podala 25. novembra 2020 návrh na zrušenie striedavej osobnej starostlivosti a 3. decembra 2020 návrh na zvýšenie výživného. Uznesením okresného súdu boli tieto konania spojené na spoločné konanie vedené pod. sp. zn. 12 P 71/2020. Otec podal 22. februára 2021 návrh na vydanie neodkladného opatrenia, ktorým by súd do vo veci samej zveril maloletú do jeho osobnej starostlivosti. Uznesením okresného súdu č. k. 12 P 71/2020 z 22. marca 2021 bola maloletá dočasne zverená do osobnej starostlivosti otca. Na základe odvolania sťažovateľky krajský súd uznesením č. k. 8 CoP 133/2021-120 z 11. júna 2021 potvrdil uznesenie vo výroku o dočasnom zverení maloletej do osobnej starostlivosti otca a po dobu trvania neodkladného opatrenia upravil styk sťažovateľky s maloletou. Zároveň uložil rodičom maloletej povinnosť podrobiť sa odbornému poradenstvu na Referáte poradensko-psychologických služieb Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach po dobu šiestich mesiacov.

3. Sťažovateľka podala 17. marca 2021 na okresnom súde návrh na nariadenie výkonu rozsudku okresného súdu č. k. 18 P 16/2016 z 3. júna 2020, čo sa týka realizácie striedavej starostlivosti o maloletú [REDAKOVANÚ], proti povinnému [REDAKOVANÉ] z dôvodu odsťahovania povinného s maloletou zo spoločnej domácnosti 14. januára 2021, odkedy jej povinný bráni v starostlivosti a kontakte s maloletou. Okresný súd v napadnutom konaní vedenom pod sp. zn. 11 Em 1/2021 uznesením z 3. mája 2022 návrh sťažovateľky zamietol ako nedôvodný, keďže k istej forme styku dochádza. Zohľadnil odmietavý postoj maloletej k sťažovateľke preukázaný správami kolízneho opatrovníka, vyjadreniami povinného, sestry maloletej a sťažovateľky. Správanie maloletej vo veku, keď dokáže sama vyjadriť svoj názor, považoval okresný súd za ospravedlniteľný dôvod, prečo nedochádza k styku v súlade s exekučným titulom.

4. O odvolaní sťažovateľky rozhodol krajský súd v napadnutom konaní vedenom pod sp. zn. 8 CoP 243/2022 uznesením z 31. marca 2023 tak, že uznesenie okresného súdu ako vecne správne potvrdil a na zdôraznenie jeho správnosti doplnil, že v prejednávanej veci nejde o situáciu vyžadujúcu zásah v podobe núteného výkonu rozhodnutia. Podľa krajského súdu nemožno vysloviť záver, že povinný svoju povinnosť pripraviť maloletú na styk a riadne ju odovzdať porušuje. Povinný osvedčil dôvody, pre ktoré sa namietaný styk nerealizoval, aj samotná sťažovateľka v čase styku tento ukončila skôr z dôvodu iných povinností. Tvrdenia opakovane uvádzané sťažovateľkou (správanie povinného v období ich spolužitia, násilné správanie) sa týkali merita veci rozhodnutej súdom v základnom konaní. Vykonávací súd sa zaoberá len dôvodmi, či exekučný titul nie je vykonateľný, či po vzniku exekučného titulu nenastali okolnosti spôsobujúce zánik uloženej povinnosti [§ 377 ods. 3 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“)]. Krajský súd identifikoval ako hlavný problém konfliktný vzťah rodičov. Napriek snahe zainteresovaných subjektov nedošlo k riešeniu, keďže rodičia nie sú schopní vzájomnej komunikácie. V najlepšom záujme maloletej je upokojenie a urovnanie vzťahu medzi rodičmi, z toho dôvodu bolo aj nariadené výchovné opatrenie, ktoré však nesplnilo svoj účel. Povinný aktívne nebránil sťažovateľke v styku s maloletou. Napadnuté uznesenie krajského súdu nadobudlo právoplatnosť 27. apríla 2023.

II. Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka v podanej ústavnej sťažnosti uvádza:

- a) vo vzťahu k porušeniu jej práva na spravodlivý proces, že okresný súd ani krajský súd sa nezaoberali v dostatočnej miere jej námietkami a argumentmi, čo spôsobuje nepreskúmateľnosť a arbitrárnosť napadnutých uznesení;
- b) konajúce súdy nevysvetlili, prečo sa priklonili k tvrdeniam otca (že nebráni styku), kým sťažovateľkine tvrdenia a ňou predkladané dôkazy nezohľadnili;
- c) neskúmali širšie súvislosti, či odmietavý postoj maloletej nemôže prameniť z jej strachu z povinného, z manipulácie (najmä neprihliadali na históriu násilia povinného voči sťažovateľke, ktorého bola maloletá v minulosti svedkom);
- d) týmto postupom konajúcich súdov došlo aj k porušeniu princípu rovnosti zbraní;

6. Sťažovateľka namieta aj porušenie jej práva na prerokovanie vec bez zbytočných prietahov, keďže návrh na nariadenie výkonu rozhodnutia podala 15. marca 2021 a okresný súd o ňom rozhodol až 3. mája 2022 (po 14 mesiacoch). Krajský súd o jej odvolaní rozhodoval ďalších 10 mesiacov.

7. Vo vzťahu k namietanému porušeniu práva na súkromný a rodinný život sťažovateľka argumentuje:

- a) porušením pozitívnej povinnosti zo strany štátu, keďže súdy nezasiahli prijatím vhodných opatrení, ktoré by zabezpečili realizáciu styku a zabránili narušeniu ich vzájomného vzťahu;
- b) krajský súd v konaní o nariadení neodkladného opatrenia nariadil rodičom a maloletej podrobiť sa odbornému poradenstvu po dobu 6 mesiacov, avšak vyžadoval podrobenie sa párovým stretnutiam s povinným, čo sťažovateľka považuje za opätovnú viktimizáciu;
- c) sťažovateľka súdom navrhovala realizáciu styku asistovanou formou bez prítomnosti otca, na čo nereagovali a žiadne vhodné opatrenia neprijali;
- d) nevykonali žiadne dokazovanie vo vzťahu k histórii násilia a jej možnom dopade na odmietavý postoj maloletej;
- e) ak by súdy zareagovali okamžite a netolerovali otcovi nerešpektovanie súdnych rozhodnutí, predišli by postupnému narušeniu vzťahu sťažovateľky s maloletou. Dlhé časové obdobie, počas ktorého nemala možnosť rozvíjať svoj vzťah s dcérou, narušilo ich dovtedy pozitívny vzťah. Komunikácia medzi nimi postupne ustala. Povinný neurobil nič pre to, aby vzťah sťažovateľky a maloletej podporoval.

III. Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na rovnosť v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

III.1.1. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým postupom a uznesením okresného súdu:

8. Pokiaľ ide o namietané porušenie označených práv sťažovateľky napadnutým postupom a uznesením okresného súdu, ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy, z ktorého vyplýva, že právomoc ústavného súdu je daná iba vtedy, ak o ochrane základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že napadnuté uznesenie okresného súdu bolo predmetom prieskumu zo strany krajského súdu na základe odvolania podaného sťažovateľkou, o ktorom krajský súd rozhodol napadnutým uznesením. Pre rozhodnutie ústavného súdu je teda podstatné, že existoval „iný súd“, na ktorý poukazuje čl. 127 ods. 1 ústavy, čo vylučuje právomoc ústavného súdu na prieskum ústavnou sťažnosťou prezentovaného porušenia práv napadnutým uznesením okresného súdu.

10. Na základe uvedeného ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť v tejto časti smerujúcej proti postupu a uzneseniu okresného súdu podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie.

III.1.2. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým postupom a uznesením krajského súdu:

11. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti namieta porušenie svojich práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj napadnutým postupom a uznesením krajského súdu, ktorý, rozhodujúc o jej odvolaní, potvrdil uznesenie okresného súdu o zamietnutí jej návrhu na nariadenie výkonu rozhodnutia ako vecne správny. Sťažovateľka namieta jeho nepreskúmateľnosť, arbitrárnosť a porušenie princípu rovnosti zbraní.

12. Vzhľadom na to, že predmetom preskúmania má byť uznesenie krajského súdu, ústavný súd sa zaoberal tým, či sa sťažovateľka nemohla domáhať preskúmania napadnutého rozhodnutia v rámci sústavy všeobecného súdnictva a či nemala k dispozícii opravný prostriedok, ktorým ešte mohla pre ňu nepriaznivé rozhodnutie zvrátiť.

13. Právna úprava výkonu rozhodnutí vo veciach starostlivosti o maloletých je zakotvená v Civilnom mimosporovom poriadku, konkrétne v jeho štvrtej časti. Táto časť neobsahuje osobitné ustanovenia o opravných prostriedkoch. Civilný mimosporový poriadok obsahuje vo všeobecnej časti osobitné ustanovenia o dovolaní, ktoré sú obsiahnuté v § 76 a § 77, avšak netýkajú sa rozhodnutí vo veciach výkonu vo veciach maloletých (tzv. personálnej exekúcie). Preto je potrebné v zmysle § 2 ods. 1 CMP aplikovať Civilný sporový poriadok (ďalej aj „CSP“). Prípustnosť dovolania je vymedzená v § 419 – § 423 CSP. Dovolanie je v zásade prípustné pre tzv. vady zmätočnosti, a to proti rozhodnutiam vo veci samej alebo proti rozhodnutiam, ktorým sa konanie končí (§ 419 CSP). Je nepochybné, že napadnuté uznesenie je rozhodnutím, ktorým sa predmetné vykonávacie konanie končí. Takže pokiaľ išlo o prípustnosť dovolania pre vady zmätočnosti, mohla sťažovateľka proti napadnutému uzneseniu krajského súdu podať dovolanie (m. m. IV. ÚS 540/2022).

14. V tejto súvislosti ústavný súd dopĺňa, že predmetom jeho prieskumu v konaní vedenom pod sp. zn. III. ÚS 546/2022 bolo uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) o odmietnutí dovolania proti uzneseniu odvolacieho súdu (ktorým potvrdil prvoinštančné uznesenie o zamietnutí návrhu na výkon rozhodnutia) z dôvodu jeho neprípustnosti.

Podľa názoru najvyššieho súdu prípustnosť dovolania podľa § 420 CSP nemožno vzťahovať na rozhodnutia, ktoré by boli vydané v exekučnom či vykonávacom konaní; zmyslom týchto osobitných konaní už nie je právo nachádzať ani ho konštituovať, ako je to v základnom konaní. Ústavný súd napokon v náleze č. k. III. ÚS 546/2022 z 2. marca 2023 vyslovil porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu brániacim sťažovateľovi v prístupe k dovolacej súdnej inštancii, keďže najvyšší súd účastníkom súdnych konaní o výkon rozhodnutia vo veci maloletých, ktoré nemajú povahu základného konania o spornej otázke hmotnoprávnej povahy, odňal prístup k dovolacej fáze konania bez náležitej opory v zákone a interpretačnou reštrikciou. Ústavný súd vychádzal z ľudsko-právneho konceptu, podľa ktorého právo na prístup súdu tvorí esenciálny prvok práva na spravodlivý proces, ako aj z požiadavky, aby všetky obmedzenia prístupu k súdom boli vykladané čo najreštriktívnejšie.

15. Ústavný súd aj v konaní vedenom pod sp. zn. IV. ÚS 540/2022 aj pod sp. zn. III. ÚS 546/2022 poukázal na rozhodovaciu činnosť najvyššieho súdu v otázke prípustnosti dovolania proti konečným rozhodnutiam, avšak nie v konaní o veci samej, pri dvoch kategóriách rozhodnutí. Prvou boli rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorým bolo s konečnou platnosťou rozhodnuté o trovách konania (teda o otázke, ktorá nie je vecou samou). V tejto otázke to bol práve ústavný súd, ktorý korigoval prax najvyššieho súdu o neprípustnosti dovolania voči týmto uzneseniam (nález ústavného súdu č. k. I. ÚS 275/2018 z 15. augusta 2018 uverejnený v ZNaU pod č. 74/2018) a vyslovil, že dovolanie podľa § 420 CSP proti uzneseniam odvolacieho súdu, ktorými s konečnou platnosťou rozhodol o nároku na náhradu trov konania, je prípustné. Tento právny názor bol nasledovaný aj v ďalších rozhodnutiach najvyššieho súdu, (napr. sp. zn. 2 Cdo 89/2020, 4 Cdo 155/2020 alebo 4 Cdo 70/2020) a napokon aj v rozhodnutí veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1VObo/2/2021. Druhou skupinou sú rozhodnutia vydané v exekučnom konaní, pri ktorých sa aplikuje Exekučný poriadok účinný do 31. marca 2017, teda Exekučný poriadok, ktorý neobsahuje osobitnú úpravu o neprípustnosti dovolania (teraz § 202 ods. 4 Exekučného poriadku), a preto sa na tieto exekučné konania aplikuje Civilný sporový poriadok (podobne ako v prejednávanej veci). V týchto exekučných konaniach najvyšší súd prijal záver, že rozhodnutia v exekučných konaniach nie sú síce rozhodnutiami vo veci samej, avšak pripustil, že v exekučnom konaní môže súd vydať také rozhodnutia, ktoré možno považovať za rozhodnutia, ktorými sa (exekučné) konanie končí, napr. uznesenie o zastavení exekúcie (pozri napr. rozhodnutia sp. zn. 3Oboer/25/2017, 3Oboer/22/2018, 3Oboer/27/2018, 2Oboer/17/2021).

16. Obdobou takéhoto rozhodnutia, ktorým sa konanie o výkon rozhodnutia vo veciach maloletých končí, je aj uznesenie odvolacieho súdu, ktorým potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa o zamietnutí návrhu na výkon rozhodnutia. Týmto odvolacím rozhodnutím sa vykonávacie konanie prakticky skončilo. Preto je namieste pripustiť dovolanie aj proti rozhodnutiam vydaným v konaniach o výkon rozhodnutia vo veciach maloletých, a to aj podľa § 420 CSP (nielen podľa § 421 CSP), ktorými sa konanie o výkon rozhodnutia končí (porovnaj IV. ÚS 540/2022).

17. V tejto súvislosti považuje ústavný súd za vhodné pripomenúť, že pokiaľ rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP. Znamená to, že stratilo význam vyčleňovanie „inej vady konania“ z tejto kategórie podľa predchádzajúcej právnej úpravy a taká vada, pokiaľ má znaky uvedené v predchádzajúcej vete, zakladá prípustnosť

dovolania podľa označeného ustanovenia. Včlenením formulácie o práve na spravodlivý súdny proces do textu zákona sa požiadavky na odôvodnenie rozhodnutia neliberalizovali, ale, naopak, sprísnil. (uznesenie č. k. IV. ÚS 314/2020 z 1. júla 2020, publikované v ZNaU pod č. 69/2020).

18. Ústavný súd uzatvára, že predostretá námietka nepreskúmateľnosti a arbitrárnosti napadnutého uznesenia krajského súdu mohla byť sťažovateľkou uplatnená v rámci dovolania podaného podľa § 420 písm. f) CSP, samozrejme, za splnenia predpokladov prípustnosti dovolania.

19. Pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti ústavný súd dopytom na mestskom súde zistil, že sťažovateľka sa v súvislosti s namietaným porušením označených práv podľa ústavy napadnutým uznesením krajského súdu obrátila priamo na ústavný súd bez toho, aby proti nemu podala dovolanie.

20. Vzhľadom na to, že za danej situácie existovala možnosť domáhať sa ochrany práv prostredníctvom mimoriadneho opravného prostriedku (dovolania), ktorú sťažovateľka nevyužila, ústavný súd dospel k záveru o neprípustnosti podanej ústavnej sťažnosti v tejto časti smerujúcej proti postupu a rozsudku krajského súdu. Meritórne preskúmanie ústavnej sťažnosti ústavným súdom v situácii, keď sťažovateľka nevyužila prostriedok ochrany svojich práv, ktorý jej zákon účinne poskytoval, teda nepodala dovolanie, hoci ho podať mohla a mala, by totiž bolo porušením princípu subsidiarity ako sťažnostného atribútu vzťahu medzi ústavným súdom a sústavou všeobecných súdov, na ktorom je založené rozhodovanie o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (I. ÚS 46/2023).

21. Ústavný súd z týchto dôvodov odmietol ústavnú sťažnosť v tejto časti pre jej neprípustnosť podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Ako už totiž bolo uvedené, z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že pred podaním ústavnej sťažnosti ústavnému súdu musí strana konania vyčerpať všetky riadne i mimoriadne opravné prostriedky, resp. iné prostriedky nápravy, ktoré sú pre ňu dostupné v konaní pred všeobecnými súdmi.

22. Pretože sťažovateľka v podanej ústavnej sťažnosti netvrdila, že dovolanie nepodala z dôvodov hodných osobitného zreteľa, neprichádzal do úvahy ani prípadný možný postup podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu a postupom krajského súdu:

23. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu, ku ktorému dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného orgánu verejnej moci alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

24. Ústavný súd preto poskytuje ochranu tomuto základnému právu len vtedy, ak bola na ústavnom súde uplatnená v čase, keď namietané porušenie tohto práva ešte mohlo trvať. Ak v čase doručenia ústavnej sťažnosti ústavnému súdu už nemôže dochádzať k namietanému porušovaniu označeného práva, ústavnú sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú, keďže pred ústavným súdom

konanie o nej už nie je spôsobilé naplniť účel ochrany, ktorý ústavný súd poskytuje vo vzťahu k základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Uvedený právny názor ústavného súdu je akceptovaný aj judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (pozri Miroslav Mazurek proti Slovenskej republike, rozhodnutie o sťažnosti č. 16970/05 z 3. 3. 2009).

25. Ústavná sťažnosť sťažovateľky smerujúca proti postupu okresného súdu a postupu krajského súdu bola ústavnému súdu doručená 16. júna 2023 v čase, keď boli tieto konanie právoplatne skončené. Okresný súd uznesením č. k. 11 Em 1/2021 z 3. mája 2022 návrh sťažovateľky na nariadenie výkonu rozhodnutia zamietol a toto uznesenie nadobudlo právoplatnosť 27. apríla 2023 v spojení s potvrdzujúcim uznesením krajského súdu č. k. 8 CoP 243/2022 z 31. marca 2023.

26. Právoplatným skončením veci k porušovaniu označených práv sťažovateľky v napadnutých konaniach už nemohlo dochádzať a jej právna neistota nemohla trvať tak, ako to opisuje vo svojej ústavnej sťažnosti. V danom prípade konanie o ústavnej sťažnosti sťažovateľky pred ústavným súdom po právoplatnom skončení napadnutých konaní nebolo spôsobilé naplniť účel ochrany, ktorý ústavný súd poskytuje vo vzťahu k základnému právu na konanie bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (ako aj právu čl. 6 ods. 1 dohovoru), pretože namietané porušenie už netrvá, a teda právna neistota sťažovateľky bola odstránená.

27. S ohľadom na uvedené ústavný súd túto časť ústavnej sťažnosti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

III.3. K namietanému porušeniu základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru postupom a uznesením okresného súdu a postupom a uznesením krajského súdu:

28. Sťažovateľka namieta porušenie pozitívnej povinnosti štátu z dôvodu, 1) že súdy okamžite nezasiahli prijatím vhodných opatrení, ktorými by zabezpečili realizáciu styku v súlade so súdnymi rozhodnutiami, a zabránili tak narušeniu jej vzťahu s maloletou; 2) pri posudzovaní odmietavého postoja maloletej odmietli brať do úvahy násilnícku minulosť povinného a tým aj možný strach maloletej z povinného; 3) rozhodovanie o jej návrhu trvalo neprijateľne dlho.

29. Ústava pojem súkromný a rodinný život bližšie nedefinuje. Keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliada aj na príslušnú judikatúru týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru (porov. I. ÚS 13/2000).

30. Byť spolu je pre rodičov a jeho dieťa jeden zo základných prvkov rodinného života, a to aj v prípade, že sa vzťah rodičov rozpadol [Voleský proti Českej republike, rozsudok, 29. 6. 2004, č. 63627/00, § 117]. Ak je preukázaná existencia rodinného puta, štát by mal v zásade konať tak, aby umožnil rozvoj tohto puta, a mal by prijať vhodné opatrenia na nadviazanie styku medzi dotýčným rodičom a jeho dieťaťom [tamtiež, § 118]. Na štáty sú tu kladené pozitívne záväzky, v rámci ktorých sa posudzuje, či urobili všetko, čo od nich bolo možné rozumne (reasonably/raisonnablement) požadovať [Nuutinen proti Fínsku, rozsudok, 27. 6. 2000; a Fiala proti Českej republike, rozsudok, 18. 7. 2006, č. 26141/03, § 96]. Medzi pozitívne záväzky štátu patrí predovšetkým povinnosť zavedenia vhodných a dostatočných právnych nástrojov

na zabezpečenie legitímnych práv zúčastnených osôb a plnenie súdnych rozhodnutí, príp. vhodných zvláštnych opatrení.

31. Výkon rozhodnutia vo veci maloletých upravuje Civilný mimosporový poriadok v § 370 a nasl., pričom rozlišuje začatie vykonávacieho konania a nariadenie výkonu rozhodnutia. Začatie vykonávacieho konania je aktom navrhovateľa alebo súdu, ktorým sa začína konanie, predmetom ktorého má byť nútený výkon rozhodnutia. Po začatí vykonávacieho konania nasleduje zisťovanie, či sa povinný skutočne nepodrobuje rozhodnutiu a či existujú ospravedlniteľné dôvody, pre ktoré sa povinný nemôže rozhodnutiu podrobiť. Povinnosť súdu zisťovať tieto skutočnosti vyplýva z § 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti č. 207/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých. Uvedené ustanovenie sleduje záujem maloletého dieťaťa aj v priebehu vykonávacieho konania. Pri zisťovaní existencie ospravedlniteľných dôvodov súd zohľadňuje najmä správanie povinného pri plnení povinností (napr. či urobil všetko pre to, aby došlo k realizácii plnenia, či je sám povinný príčinou neplnenia povinností, a pod.) a správanie oprávneného pri realizácii práv vyplývajúcich z rozhodnutia (jeho vzťah s maloletým počas plnenia rozhodnutia, jeho vplyv na maloletého po plnení rozhodnutie a pod.), ako aj správanie a názor maloletého. Na zisťovanie a preverovanie dôvodov, pre ktoré nedochádza k plneniu povinností uložených rozhodnutím, môže súd požiadať príslušný orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (porov. *Smyčková, R., Števček, M., Tomašovič, M., Kotrecová, A. a kol. Civilný mimosporový poriadok. Komentár. 1. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2017. s. 1028.*).

32. Ak súd nariadil výkon rozhodnutia, konanie prechádza do preventívnej fázy. V rámci preventívnej fázy, ktorá predchádza samotnému odňatiu dieťaťa, má súd niekoľko možností, ktoré môže využiť kumulatívne alebo jednotlivo: výzva na plnenie – písomne alebo na pojednávaní, zisťovanie dôvodov neplnenia u Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny a obce, odkázanie na stretnutie s mediátorom, pokuta, pozastavenie výplaty. Fáza samotného odňatia dieťaťa nastupuje v prípade, ak preventívna fáza nevedla k dobrovoľnému plneniu, okrem prípadov, keď súd preventívnu fázu nerealizuje. Vtedy odňatie dieťaťa nastupuje po vydaní uznesenia o nariadení výkonu rozhodnutia (porov. *Smyčková, R., Števček, M., Tomašovič, M., Kotrecová, A. a kol. Civilný mimosporový poriadok. Komentár. 1. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2017. s. 1011.*).

33. Vzhľadom na záujem maloletého dieťaťa a na skutočnosť, že tento záujem sa môže v priebehu času meniť, je súd vykonávajúci rozhodnutie o výchove maloletých povinný v závislosti od okolností prípadu zisťovať dôvody, prečo sa povinný nepodrobil vykonateľnému rozhodnutiu súdu [porovnaj § 272 ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“)], a vykonať šetrenie o pomeroch maloletého, pričom môže na ten účel nariadiť pojednávanie (§ 272 ods. 3 OSP), vyzvať príslušné orgány na poskytnutie súčinnosti (§ 272 ods. 5 OSP) a pod. Súd nemôže len mechanicky vychádzať z úpravy výkonu rodičovských práv a povinností vo vykonateľnom rozhodnutí, je povinný neustále vyhodnocovať, či nútený výkon rozhodnutia je v záujme maloletého (II. ÚS 375/2015).

34. Vzhľadom na uvedené vzal ústavný súd v prejednávanej veci do úvahy fázu napadnutého konania, ktoré bolo skončené zamietnutím návrhu sťažovateľky na nariadenie výkonu rozhodnutia, a s tým súvisiaci procesný postup okresného (ako aj krajského) súdu v intenciách príslušných ustanovení Civilného mimosporového poriadku.

35. Ústavný súd preto v súvislosti s prvou námietkou sťažovateľky, že konajúce súdy neprijali vhodné opatrenia, čím malo dôjsť k porušeniu pozitívneho záväzku štátu, konštatuje, že okresný súd sa návrhom sťažovateľky podľa § 376 ods. 1 CMP zaoberal a v rámci zisťovacej fázy zohľadnil správanie sťažovateľky a povinného, ako aj názor maloletej, na tento účel nariadil pojednávanie a obrátil sa na úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, čím učinil za dosť právnej úprave tejto fázy napadnutého konania. Sťažovateľkou predložená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva reflektuje na opatrenia prijímané v rámci samotného výkonu rozhodnutí, pričom v prejednávanej veci napadnuté konanie do tohto štádia (preventívnej fázy, resp. fázy samotného odňatia dieťaťa) nedospelo.

36. V súvislosti s druhou námietkou, ktorej podstata spočíva v nespokojnosti sťažovateľky s posudzovaním odmietavého postoja maloletej a neprihľadnutím na násilnícku minulosť povinného a možnú manipuláciu maloletej z jeho strany, možno jej argumentáciu subsumovať pod námietku arbitrárnosti napadnutého uznesenia krajského súdu. Ústavný súd konštatuje, že v tomto rozsahu sťažovateľka namieta porušenie čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 ods. 1 dohovoru napadnutým postupom a uznesením krajského súdu v spojení s namietaným porušením jej práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Dospel však k záveru o odmietnutí tejto časti ústavnej sťažnosti z dôvodu jej neprípustnosti (časť III.1.2. tohto uznesenia).

37. Sťažovateľka vzhliada porušenie práv podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru aj z dôvodu neprijateľnej dĺžky rozhodovania o jej návrhu na nariadenie výkonu rozhodnutia. Ústavný súd už v minulosti pristúpil k prieskumu namietaných priesťahov v konaní subsumovaných výlučne pod čl. 19 ods. 2 ústavy (III. ÚS 113/2020), avšak za splnenia podmienky, že v čase podania ústavnej sťažnosti nebolo napadnuté konanie právoplatne skončené. Podľa jeho názoru však záver vyslovený vo vzťahu k namietanému porušeniu práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (časť III.2. tohto uznesenia) bráni odlišnému postupu vo vzťahu k namietanej neprimeranej dĺžke napadnutého konania, ktorá mala spôsobiť porušenie práva podľa čl. 9 ods. 2 ústavy a podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru.

38. Zhrnúc už uvedené, ústavný súd preto túto časť ústavnej sťažnosti sťažovateľky odmietol čiastočne (druhá námietka) z dôvodu jej neprípustnosti podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde a čiastočne (prvá a tretia námietka) z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

39. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľky uvedenými v petite nezaoberal, keďže ich posudzovanie je viazané na vyslovenie porušenia označených práv a slobôd, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. septembra 2023

Jana Baricová
predseda senátu